

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta (HE 51/2023 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtava asiantuntija Juha Tervonen, liikenne- ja viestintäministeriö
- budjettineuvos Kati Jussila, valtiovarainministeriö
- johtava asiantuntija Tiina Haapasalo, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- johtava asiantuntija Ramsay Carolus, Suomen Varustamot ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Liikenne- ja viestintävirasto
- Väylävirasto

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annettua lakia. Väylämaksu on kannettu puolitetuna vuosina 2015—2023. Esityksen mukaan puolituksen voimassaoloa jatkettaisiin vielä vuosille 2024—2027.

Esitys liittyy valtion vuoden 2024 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja viimeistään 31.12.2023, jolloin muutettavan muutoslain voimassaolo päättyy.

Valiokunnan mietintö LiVM 4/2023 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Väylämaksun taso ja vuosittain tavoiteltu väylämaksutulo on alun perin mitoitettu valtion talousarviosta katettavien rannikon väylänpidon, jäänmurron, meriliikenteen ohjauksen ja merenmittauksen menojen mukaan. Valiokunta pitää väylämaksujärjestelmää erittäin tärkeänä suomalaisen merenkulun toimivuuden näkökulmasta.

(2) Väylämaksu on kannettu väliaikaisesti puolitettuna vuoden 2015 alusta. Hallitusohjelma esittää väylämaksun puolituksen muuttamista pysyväksi Suomen vientiteollisuuden kilpailukyvyistä huolehtimiseksi. Valiokunta kannattaa pysyvyyden mukanaan tuomaa suunnitelmallisuutta ja ennakoitavuutta.

(3) Valiokunta pitää tärkeänä, että väylämaksujärjestelmään kuuluu määrättyjä huojennuksia koskevia sääntöjä, kuten käyntikertakohtainen enimmäismäärä ja kalenterivuoden aikaisten maksukertojen enimmäismäärä. Matkustaja-alus maksaa täten väylämaksun enintään 30 kertaa ja lastialus enintään 10 kertaa kalenterivuoden aikana. On tärkeää, että väylämaksut eivät liikaa rasita säännöllisesti tai usein määrättyä väylää käyttäviä aluksia.

(4) Saadun selvityksen mukaan väylämaksuja alennettiin enemmän hyvien jääluokkien lastialuksille ja vähemmän matkustaja-aluksille, heikon jääluokan aluksille tai jääluokkaa vaille oleville aluksille. Valiokunta pitää huoltovarmuuden turvaamisen vuoksi tärkeänä, että korkeamman jääluokan alusten korkeammat rakentamis-, polttoaine- ja muut käyttökustannukset hyvitetään pienempien väylämaksujen kautta. Tämä on erityisen tärkeää suomalaisen merenkulun, varustamoiden investointien ja Suomen huoltovarmuuden kannalta.

(5) Valiokunnassa esitettiin myös väylämaksujärjestelmää kyseenalaistavia näkökohtia ja katsottiin, että tulisi arvioida onko järjestelmä kaikilta osin optimaalinen. Asiantuntijakuulemisessa esitettiin myös jäänmurtajakaluston kokonaisvaltaisen uudistamisen investointiohjelman rahoittamista väylämaksujärjestelmään tukeutumatta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Liikenne- ja viestintävaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 51/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö LiVM 4/2023 vp

Helsingissä 8.11.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jouni Ovaska kesk
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Marko Asell sd
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Petri Huru ps
jäsen Aleks Jäntti kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Terhi Koulumies kok
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Mats Löfström r
jäsen Anna-Kristiina Mikkonen sd
jäsen Pinja Perholehto sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula

**Valiokunnan mietintö LiVM 4/2023 vp
Vastalause**

Vastalause

Perustelut

Valtionvarainministeriö on lausunnossaan liikenne- ja viestintävaliokunnalle todennut, ettei väylämaksun puolittamisella käytännössä vaikuteta logistiikkakustannuksiin tai kansalliseen kilpailukykyyn kuin marginaalisesti.

Liikenne- ja viestintäministeriön arvion mukaan hallituksen esityksestä aiheutuu valtiolle 36 miljoonan euron vuotuinen tulojen vaje verrattuna siihen, että väylämaksun puolitus päättyisi.

Suomen haastavassa julkisen talouden tilanteessa kaikkia yritystukia tulisi arvioida erittäin kriittisesti niiden kustannustehokkuuden ja vaikuttavuuden osalta, ja aivan erityisesti silloin, kun niillä on haitallisia ympäristövaikutuksia.

Esitetyn tiedon valossa väylämaksujen puolittamisesta on syytä luopua. Toimintaympäristön enakoitavuuden nimissä muutos olisi perusteltua toteuttaa asteittain seuraavien vuosien aikana.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään yksi lausuma (Vastalauseen lausumaehdotus).

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja tuo eduskunnalle esitykset, joilla väylämaksujen puolituksesta luovutaan vuoteen 2027 mennessä.

Helsingissä 8.11.2023

Atte Harjanne vihr